

МУНІЦИПАЛЬНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ТУРИЗМОМ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ТЕРНОПІЛЬ)

Сергій ЗАДВОРНИЙ

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

У пропонованій статті розглянуто актуальні питання муніципальної системи управління туризмом. Дане питання розкрито на прикладі успішного кейсу міста Тернопіль. Охарактеризовано структуру муніципальної системи управління туризмом та її функції. Окреслено перспективні напрямки її розбудови та нарощення показників функціонування.

Ключові слова: туризм, рекреація, місто, система, управління, гостинність, розвиток.

Сучасні тенденції розвитку туристичної галузі демонструють зростання акценту на міському туризмі як одному із популярних і пріоритетних напрямках. У цьому контексті муніципальна система управління стає головним інструментом реалізації туристичного потенціалу громади. У свою чергу, це забезпечує формування якісного міського простору гостинності, що надає послуги як гостям міста так і місцевим мешканцям.

Сьогодні значна кількість публікацій та наукових досліджень присвячена ефективним моделям управління розвитком туризму в локальних спільнотах, зокрема міських. Це зумовлено необхідністю переосмислення ролі органів місцевого самоврядування у створенні конкурентоспроможних туристичних дестинацій в умовах децентралізації і мілітарних викликів. У даному контексті наше дослідження є своєчасним та актуальним.

Міський туризм є специфічним видом туристичної діяльності, що реалізується в урбопросторі, який володіє відповідною інфраструктурою та ресурсним потенціалом. Наразі існує ціла низка дефініцій міського туризму та підходів до його вивчення. Так, зокрема, вчені М. Мальська та О. Гаталяк дають наступне комплексне визначення туризму у містах (міського туризму, урботуризму), а саме: це вид спеціалізованого туризму з культурно-пізнавальною, розважальною, діловою, лікувально-оздоровчою метою, що ґрунтується на комплексному використанні ресурсів міста [2, с. 12]. Таким чином, міський туризм спрямований на інтеграцію усіх ресурсів для формування комплексного туристичного продукту з метою задоволення потреб сучасного туриста.

У цьому контексті Всесвітня туристична організація акцентує увагу на тому, що реалізація потенціалу туризму як інструменту сталого та інклюзивного зростання міст вимагає багаторівневого підходу за участю багатьох зацікавлених сторін, що базується на тісній співпраці між туристичними та нетуристичними адміністраціями на різних рівнях, приватним сектором, місцевими громадами та самими туристами. Так само сталий розвиток та управління туризмом у містах необхідно інтегрувати в ширший порядок денний розвитку міст [9]. Даний підхід неможливий без функціонування дієвої системи управління туризмом і рекреацією у міських територіальних спільнотах.

У свою чергу, план стійкого розвитку міста передбачає розподіл отриманих від туризму прибутків на інноваційні проєкти покращення міського середовища, а також збереження культурної спадщини та навколишнього середовища [7, с. 731]. Такий підхід, за умови якісного управління, забезпечить збереження ідентичності міста та сприятиме покращенню якості життя його мешканців.

Водночас виникає багато питань щодо комплексного розвитку міського туризму та організації простору. Так, проблемою багатьох міст є те, що їхній рекреаційний простір, який історично склався, не завжди дозволяє реалізувати стратегію адаптивної рекреації, тобто зробити його зручним для задоволення рекреаційних потреб різної циклічності і характеру [8, с. 83]. Це актуалізує роль муніципального управління щодо питань адаптації міського простору до умов поліфункціональності та відповідності до запитів сучасного туриста.

Загалом, у нашому розумінні муніципальна система управління туризмом являє собою сукупність виконавчих органів міської ради територіальної громади (локальної спільноти), функціональна діяльність яких спрямована на планування, регулювання, розвиток та промоцію туристичної галузі з метою ефективного використання ресурсів, покращення якості життя місцевих мешканців, а також формування позитивного іміджу та залучення інвестицій.

Успішна муніципальна система управління розвитком туризму сприятиме реалізації сталого розвитку, зокрема цілі 11 «Сталий розвиток міст і громад». У її рамках у контексті туризму важливим є Завдання 11.6: Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції [1]. Тому, синергія муніципального менеджменту та принципів сталого розвитку дозволяє забезпечити гармонійний розвиток міст через розбудову рекреаційно-туристичного та культурного секторів

В Україні найбільш сформованими та успішно функціонують муніципальні системи управління туризмом в обласних центрах, а також у інших великих та курортних містах. Сьогодні позитивна динаміка розвитку туристичного сектору притаманна міським поселенням Західного регіону України. Розглянемо таку систему на прикладі кейсу міста Тернопіль.

Муніципальна система управління туризмом в Тернопільській міській територіальній громаді представлена виконавчими органами міської ради, ключовим серед яких є Управлінням стратегічного розвитку міста. У його структурі налічується два відділи: відділ міжнародного співробітництва і туризму; відділ стратегічного планування та маркетингу міста. Наявність таких відділів у структурі управління та їх поєднання є вдалим, адже такий підхід забезпечує активне стратегічне планування, де створення туристичного продукту супроводжується професійним маркетинговим просуванням.

У підпорядкуванні управління знаходяться два комунальні підприємства – «Туристично-інформаційний центр міста Тернополя» та «Парк Загребелля». Така модель управління, що поєднує адміністративно-стратегічний апарат Управління із операційною діяльністю його спеціалізованих комунальних підприємств, дозволяє не лише формувати змістовну частину туристичного продукту, а й безпосередньо керувати ключовими рекреаційними локаціями та туристичним супроводом. Також слід додати, що у міській раді є профільна постійна комісія з питань економіки, промисловості, транспорту і зв'язку, контролю за використанням комунального майна, зовнішніх зв'язків, підприємницької діяльності, захисту прав споживачів та туризму. Вона є важливою ланкою у процесі фахового розгляду питань перед їх затвердженням на сесії міської ради.

Відповідно до Положення про Управління стратегічного розвитку міста, воно є виконавчим органом Тернопільської міської ради, утворюється міською радою, їй підвітне та підконтрольне, а також підпорядковане виконавчому комітету і міському голові. Основними завданнями управління є такі, а саме: 1) координація роботи по розробці та реалізації Плану стратегічного розвитку Тернопільської міської територіальної громади; 2) популяризація громади, поширення позитивних знань про громаду в Україні та за кордоном; 3) здійснення аналітичної оцінки інвестиційного та інноваційного розвитку громади; 4) сприяння програмам залучення в економіку громади іноземних та внутрішніх інвестицій та створення сприятливих умов для реалізації інвестиційних проєктів; 5) управління майном, що є комунальною власністю громади, закріплене за комунальними підприємствами, діяльність яких координує управління; 6) сприяння співробітництву громади із зарубіжними містами-партнерами, міжнародними організаціями, іноземними суб'єктами господарювання та гуманітарного співробітництва; 7) сприяння у створенні на території громади підприємств з іноземним капіталом, виходу підприємств громади на зовнішній ринок, активізації зовнішньоекономічних зв'язків, налагодженню іноземного інвестиційного та торговельного співробітництва [5]. Такий широкий спектр завдань управління свідчить про те, що туризм у місті є пріоритетною галуззю та розглядається як стратегічний інструмент його позиціонування у національному та міжнародному контексті, а також економічного зростання всієї громади.

Функції Управління стратегічного розвитку міста у сфері туризму стосуються значного переліку комплексної діяльності в рамках соціально-економічного розвитку міста та громади (рис. 1).

Рис. 1. Функції Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради
Складено автором на основі [5]

Аналіз наведених вище завдань дозволяє зробити висновок, що муніципальна система управління туризмом поєднує в собі функції стратегічного планування, маркетингового просування та інституційної координації, створюючи цілісну систему для перетворення ресурсного потенціалу міста і громади на впізнаваний та інвестиційно привабливий туристичний бренд.

Розглянута нами муніципальна модель управління туризмом є досить успішною та апробована у контексті розвитку міського туризму як стратегічного напрямку у громаді. Це підтверджується постійним збільшенням кількості туристів, які відвідують місто, надходженням від туристичного збору та впровадженням нових інноваційних форм туристичної діяльності. Водночас слід додати, що дана система управління має бути у постійній взаємодії (співпраці) із бізнесом, освітою, громадськістю та з іншими державної органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Перспективними напрямками розбудови системи управління, можуть стати ті, що передбачають глибинну інтеграцію підрозділів міської ради через створення міжвідомчих комісій для оперативного вирішення ключових векторів розвитку туризму. Пріоритетна увага має бути приділена пошуку нових джерел фінансування, узгодженню стратегічних планів та адаптації туристичної сфери до умов воєнного стану та постковідних обмежень. Таке згуртування зусиль дозволить диверсифікувати напрями туризму та забезпечити стабільне нарощення показників функціонування муніципальної системи управління навіть у кризових умовах.

Висновки. Муніципальна система управління туризмом, продемонстрована на прикладі Тернопільської міської територіальної громади, підтверджує свою ефективність як стратегічний інструмент перетворення локальних ресурсів на конкурентоспроможний продукт та інвестиційно привабливий бренд. Ключовим чинником успіху такої моделі є поєднання функцій стратегічного планування, маркетингу та операційного управління рекреаційними локаціями, що забезпечує сталий розвиток громади навіть у складних умовах мілітарних викликів. Подальше вдосконалення системи вбачається у забезпеченні оперативного реагування на проблеми фінансування та адаптації туристичного простору міста до сучасних запитів туристичного ринку.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk>
2. Мальська М. П., Гаталяк О. М. Туризм у містах: підручник. К.: «Центр учбової літератури», 2021. 224 с.
3. Поручинська І. В., Поручинський В. І., Слащук А. М. Сучасні особливості розвитку урботуризму в світі. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. Випуск 1 (68), 2023. С. 10-15.
4. Рябев А. А., Салій В. С. Рекреація та міський туризм: спільна проблема та перспектива її вирішення. *Бізнес Інформ*. 2021. №11. С. 205–210.
5. Тернопільська міська рада. Офіційний сайт. URL: <https://ternopilcity.gov.ua>
6. Туризм і місто: досвід, проблеми та перспективи: монографія. За ред. І. М. Писаревського; Харківська національна академія міського господарства. Харків: ХНАМГ, 2011. 284 с.
7. Худавердієва В. А., Шахов К. Е., Яковлев К. Д. Міський туризм: суть, взаємозв'язки, мультиплікативний регіональний ефект. Управління розвитком соціально-економічних систем: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21-22 березня 2024 року). Харків: ДБТУ. Ч. 2. 2024. С. 729-732.
8. Ящук В. І. Рекреаційний простір як об'єкт управління інноваційним розвитком територій міста. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2019. Вип. 57. С. 80-85.
9. The World Tourism Organization (UN Tourism). URL: <https://www.unwto.org/>

Summary:

Sergii ZADVORNYI. MUNICIPAL TOURISM MANAGEMENT SYSTEM (USING THE EXAMPLE OF THE CITY OF TERNOPIL). *The proposed article considers the current issues of the municipal tourism management system. This issue is revealed using the example of a successful case of the city of Ternopil. The structure of the municipal tourism management system and its functions are characterized. Promising directions for its development and increasing performance indicators are outlined.*

Key words: *tourism, recreation, city, system, management, hospitality, development.*

УДК: 338.48(477):330.31

РОЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ОСНОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Петро ЦАРИК*, Ігор ВІТЕНКО**

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

**Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Ця стаття досліджує невід'ємну роль рекреаційної діяльності у формуванні структури сталого туризму. У сучасному туристичному дискурсі сталий розвиток вийшов за рамки свого початкового зв'язку з екологічними проблемами та охопив ширші цілі, такі як збереження культурної спадщини, соціальна згуртованість та справедливий економічний розвиток. У цих розширених рамках рекреаційна діяльність є не просто вираженням дозвілля, а позиціонується як критично важливий інструмент, що сприяє екологічній чутливості, зміцнює місцеву ідентичність та сприяє інклюзивній участі. Природні та культурно-інтегровані форми відпочинку, такі як піші прогулянки, спостереження за птахами, традиційні ремесла та агротуризм, встановлюють динамічні взаємодії між відвідувачами та приймаючими громадами. Цей досвід дозволяє глибше взаємодіяти як з природними ландшафтами, так і з культурним контекстом. Вони також сприяють збереженню біорізноманіття, захисту нематеріальної культурної спадщини та поширенню соціально відповідальних туристичних практик.

Ключові слова: *сталий туризм, рекреація, екологічна відповідальність, екотуризм.*